

Kokkukõla ek vokaalarmoonia

Eesti keele täisääliku (ek vokaali) om: A, E, I, O, U, Ö, Ä, Ö, Ü. Üitsjagu neist om täppege, üitsjagu ilma.

KU SÕNA 1. SILBIN OM TÄPITÄHE, SIS OM ARILIGULD TÄPITÄHTEGE TERVE SÕNA, KUI TÄPITÄHTI EI OLE SÕNA AKATUSEN, EI SAA NEID KAH SÕNA LÖPUN OLLA. Nt *päevä, rüükmä, aga röövas, juuma.*

Täpitahe om: Ä, Ö, Ü, E

Ilma täppede tähe om: A, O, U, Ö.

E om küll ilma täppede, aga talle tulep täpi esi manu mõtelde. I om üte täpige täht ja võip kigige kokku passi.

Pia meelen!

- Kaskja kõneviisi lõpp *-ku/-gu* ei lää kokkukõla peräst tõises: *elägu, käändku*
- Liitsõnan vaate egä sõna omaette: *vanaesä, tüüaig*

Kas *a* või *ä*?

Pes..., kal..., es..., nem..., kõrr...n, reb...ne, lüüm..., tet..., väll...n, päh..., küün...l, kül..., kõv..., eg...üits, eil..., mõts..., uis..., sain..., lev..., vär...t, kähm...n, per...mine

Otsi via vällä Maie Perve luust „SIIRI JA SULLI“!

Siiri elli emä, esa ja peni Sullige. Sulli olli pruun tillike peni, kes elli kambren. Ta olli võorastele väige kuri, a Siirile kige suuremb sõber. Omadele olli ta ää ja süamlik peni. Siiri olli tillike, koolin viil es käü. Ta olli äste tark ja akkaje tüdruk. Sulli olli kah äste tark ja sõnakuulelik peni. Siirile osteti suves ilusa sistsist traksege päevatamise püksi. Nendege olli tüdrukul ää päevä kähen olla. Üitspäev näie emä, et Sullil om kah midägi jalan – Siiri päevatamise püksi. Juussepael olli Sullile kaala lehvis seot. Tare olli suurtii veeren ja Sulli saat egat inimest aia viirt müüda. Siiri juusk Sullige üten. Tii pääle na es saa, aid olli usseaial ümmer. Ema arvas, et Sullile ei ole küll päevatamise pükse vaja. "Vaate, Siiri, Sullil om prilla kuum. Näe, ta joosep, kiil suust vällan, ja lõõtsütep," sellat emä. Sulli tõst egä puu ja puhma man jalga. Siiri näi, et Sullil om püksi lige, võtt nii tal jalast ärä ja visas kaugese, et ta neid enämb ei saas liges teta.

Esi nuias, et emä ostas talle uvve püksi. Emä ost kah ja Siiri lubas, et ta enämb penile pükse jalga ei pane.

ES või EI?

Enne tegusõna olev ES või EI näütäp, kas tegemist om minevigu või olevigu vormige.

EI tarvitedes olevigu eitavan kõnen: *ei juu – ei joo, ei taha – ei taha*

ES tarvitedes minevigu eitavan kõnen: *es juu - ei joonud, es taha – ei tahtnud*

Pane lause ümmer olevigust minevikku ja vastupidi!

Ma ei süü kala.

Latse es mõista viil lugede.

Emä es tiigi süvvä.

Kennigi ei jää uutma.

Kas sa ei või tühü minna?

Pane ümmer!

Kas keegi ei karda hunti?

Emä ei leidnud ühtki seent.

Noorik ei pese pesu.

Vanapoiss ei keetnud kaeraputru.

Ilm ei läinud sajuseks.

Hommik ei olnud õhtust targem.

Memm ei too poesaia.

Taat ei teagi uudist.

Koeral vorst kaelas ei seisa.

Kits ei sobi kärneriks.

Õde ei mänginud kunagi kulli.

Vend ei rääkinud midagi.

Kukk ei istunud aia otsas.

Kana ei mune kuldmune.

Hobune ei tahtnud vankrit vedada.